

10.SINIF

VİDEO KONU ANLATIMI
VİDEO SORU ÇÖZÜMÜ

destek

TÜRK DİLİ VE **EDEBİYATI** **DEFTER KİTAP**

- **ÖZEL DERS FORMATI**
- **VİDEO DESTEK KONU ANLATIMLARI**
- **DESTEK SORULARI**
- **KONU TESTLERİ**
- **HAFTA SONU ÖDEVLERİ**
- **YAZILIYA HAZIRLIK SORULARI**

AYŞENUR DEVECİ
HARUN DERİN
MİKAİL ÖZTAŞ
ÜNAL KOLOĞLU
MEHMET YURDUSEVEN

107
Video Konu Anlatım

56
Destek Sorusu

335
Konu Tekrar Sorusu

218
Hafta Sonu Ödevi Sorusu

68
Yazılıya Hazırlık Sorusu

677
Toplam Soru

Google Play Store'dan
ya da
App Store'dan

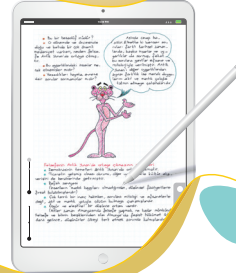
ens
Eğitme Nitelikli Sayfa

uygulamasını telefonunuza veya
tabletlerinize indirin.

Akıllı telefon ya da tablet
kullanmıyorsanız

www.ensyayinlari.com.tr
adresimizden

VIDEO KONU ANLATIMLARI'na
ve **VIDEO SORU ÇÖZÜMLERİ**'ne
kolaylıkla ulaşabilirsiniz.

Available on the iPhone
App Store

ANDROID APP ON
Google play

Uygulamayı kullanarak evde,
okulda, otobüste kendinizi
hazır hissettiğiniz her yerde
VIDEO KONU ANLATIM-
LARI'ni ve **VIDEO SORU**
ÇÖZÜMLERİ'ni
izleyebilirsiniz. Her ünitenin
başında videoların içerikle-
riyle ilgili yönerge verilmiştir.
Bu yönergelerden hareketle
istediğiniz konunun videosunu
izleyebilirsiniz.

www.lisedestek.com

Ücretsiz Öğrenci Üyeliği

Ücretsiz Öğretmen Üyeliği

Soru Video Çözümleri

Akıllı Tahta Uygulamaları
(Bilgisayar-Tablet-Telefon)

Ücretsiz Denemeler

Available on the iPhone
App Store

ANDROID APP ON
Google play

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DEFTER KİTAP

Copyright©

Bu kitabın her hakkı yayınevine aittir.

Hangi amaçla olursa olsun, bu kitabın tamamının ya da bir kısmının, kitabı yayınlayan ve yayınevini önceden izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayınlanması ve depolanması yasaktır.

ISBN

978 - 625 - 8160 - 08 - 6
0508-1-22

Genel Yayın Koordinatörü

Biltan BÖYÜKOCAKOĞLU

Yazarlar

Ayşenur DEVECİ

Harun DERİN

Mikail ÖZTAŞ

Ünal KOLOĞLU

Mehmet YURDUSEVEN

Editör

Nuri SOYUDURU

Dizgi / Tasarım

ENS Yayınları Dizgi Birimi

İLETİŞİM

Ostim Mahallesi 1207. Sokak 3/C-D Ostim / Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0312) 395 13 96 Fax: (0312) 394 10 04

SUNUŞ

Değerli Öğrencilerimiz,

Uzun soluklu bir yolculuk olan öğrenme sürecinin önemli bir döneminden geçmekteyiz. Etkili ve kalıcı öğrenmelerin temellerinin atıldığı bu dönemde ENS Yayınları olarak zorlu sürecinizde yanınızda olmak ve işlerinizi kolaylaştırmak amacıyla Destek Serisi Defter Kitaplarını büyük bir titizlikle hazırladık.

Yeni müfredata uygun olarak hazırlanan Defter Kitapları, hızlı-etkili ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmeyi sağlamak hedeflenmiştir. Ara sınıf alanında bir çığır açacağını düşündüğümüz projemiz, tüm eğitim kurumlarının ve ara sınıf grubu öğrencilerimizin konu ve soru ihtiyacını karşılayacak şekilde kurgulanmıştır.

Ara sınıflarda öğretmenlerin öğrencilerle etkileşim hâlinde ders işlemesine imkan sağlayan Defter Kitaplar, öğrenilen bilgileri pekiştirecek yeterli sayıda uygulama sınavını ve testleri içerisinde bulundurmaktadır.

ENS Defter Kitapları;

- haftalık bölümler
- her haftada video destekli konu anlatımları
- açık uçlu destek soruları
- konu testleri
- hafta sonu ödevleri
- belirli haftaların sonunda yazılı hazırlık çalışmalarından oluşmaktadır.

İŞLER Yayınları çatısı altında doğan ve yayıncılık tarihinde iz bırakacağını düşündüğümüz DEFTER KİTAP'lar Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının müfredat programı esas alınarak hazırlanmıştır.

Titiz bir çalışmanın ürünü olan bu eserin hazırlanmasında emeği geçen editörümüz Nuri SOYUDURU ve dizgi ve sayfa tasarım uzmanımız Raşit SAVAŞ'a teşekkür ederiz. Zorlu süreçlerinde tüm öğrencilerimizin büyük "Destek"çisi olmak dileğiyle...

ENS YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

ÜNİTE 1: GİRİŞ

1. Hafta: Edebiyatın Tarih ve Din ile İlişkisi	6
Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri	
2. Hafta: Türkçenin Tarihî Gelişimi	20
Türklerin Kullandığı Alfabeler	
3. Hafta: Yazım Kuralları	30
4. Hafta: Noktalama İşaretleri.....	42

ÜNİTE 2: HİKÂYE

5. Hafta: Hikâye, Hikâyenin Tarihî Gelişimi.....	52
Dede Korkut Hikâyeleri	
Halk Hikâyeleri	
Hazreti Ali Cenknemeleri	
Mesneviler	
6. Hafta: Modern Hikâye / Tanzimat Dönemi'nde Hikâye	64
Servetifünun Dönemi'nde Hikâye	
7. Hafta: Millî Edebiyat Dönemi'nde Hikâye	74
8. Hafta: Fiilimsiler.....	82
1. Dönem 1. Yazılı	92

ÜNİTE 3: ŞİİR

9. Hafta: İslamiyet'in Kabulünden Önceki Türk Şiiri	96
İslamiyet Etkisindeki Türk Şiiri / Geçiş Dönemi	
10. Hafta: Halk Şiiri	112
Dinî Tasavvufi Halk Şiiri	
11. Hafta: Anonim Halk Şiiri	128
12. Hafta: Âşık Tarzı Halk Şiiri	136
13. Hafta: Divan Şiiri	150
14. Hafta: Divan Şiiri Temsilcileri	166
15. Hafta: İsim Tamlamaları	180

ÜNİTE 4: DESTAN / EFSANE

16. Hafta: Destan	192
İslamiyet'ten Önceki Türk Destanları	
İslamiyet Etkisindeki Türk Destanları	
Dünya Edebiyatındaki Destanlar	
Efsane	
17. Hafta: Sıfat Tamlamaları	206
1. Dönem 2. Yazılı	216

ÜNİTE 5: ROMAN

18. Hafta: Dünya Edebiyatında Roman.....	220
Akımlarına Göre Roman Türleri	
Türk Edebiyatında Roman	
Tanzimat Dönemi Roman	
19. Hafta: Servetifünun Dönemi Roman	236
20. Hafta: Millî Edebiyat Dönemi Roman	244
21. Hafta: Cümle Çeşitleri	258
2. Dönem 1. Yazılı	270

ÜNİTE 6: TİYATRO

22. Hafta: Geleneksel Türk Tiyatrosu.....	274
Karagöz, Orta Oyunu, Meddah, Kukla / Köy Seyirlik	
Batı Etkisinde Gelişen Türk Tiyatrosu	
Tanzimat Dönemi Tiyatro	

ÜNİTE 7: ANI (HATIRA)

23. Hafta: Anı (Hatıra)	288
--------------------------------------	-----

ÜNİTE 8: HABER METNİ

24. Hafta: Haber Metni	296
-------------------------------------	-----

ÜNİTE 8: GEZİ YAZISI

25. Hafta: Gezi Yazısı	310
2. Dönem 2. Yazılı	321
CEVAP ANAHTARI	328

1-8. HAFTALAR ARASINI KAPSAMAKTADIR

KAZANIMLAR

1. Hafta

- Edebiyatın Tarih ve Din ile İlişkisi
- Türk Edebiyatının Tarihî Dönemleri

2. Hafta

- Türkçenin Tarihî Gelişimi
- Türklerin Kullandığı Alfabeler

3. Hafta

- Yazım Kuralları
-

4. Hafta

- Noktalama İşaretleri

5. Hafta

- Hikâye, Hikâyenin Tarihî Gelişimi
- Dede Korkut Hikâyeleri
- Halk Hikâyeleri
- Hazreti Ali Cenknemeleri
- Mesneviler

6. Hafta

- Modern Hikâye/ Tanzimat Dönemi'nde Hikâye
- Servetifünun Dönemi'nde Hikâye

7. Hafta

- Millî Edebiyat Dönemi'nde Hikâye

8. Hafta

- Fiilimsiler

Destek Noktası

Edebiyat duygu, düşünce ve olayların öznel ifadelerle anlatılması olduğu için edebiyat farklı sanatçılar ve düşünürler tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

1. Video Konu Anlatımı

Edebiyat - Tarih ilişkisi

Edebiyat Nedir?

Genel anlamda olay, duygu, düşünce ve hayallerin, dil aracılığıyla estetik haz uyandıracak şekilde, özgün bir tarzla ifade edilmesine edebiyat denir. Güzel sanatlar içerisinde yer alan edebiyat, malzemesi dil olduğu için fonetik (işitsel) bir sanattır.

Tarih Nedir?

Tarih, toplumlara etkileyen hareketlerden doğan, olayları yer ve zaman göstererek anlatan, olaylar arasındaki ilişkileri, olayların daha önceki ve sonraki olaylarla bağlantılarını, karşılıklı etkileşimleri ve medeniyeti belgelere dayanarak ortaya koyan objektif bir bilim dalıdır.

Edebiyatın Tarihle ilişkisi

- ✓ Edebiyat pek çok bilim dalıyla olduğu gibi tarih bilimiyle de doğrudan ilişkilidir. Bir milletin edebiyatı, Fuat Köprülü'nün deyişiyle "Millî ruhu ve millî hayatı göstermek için en samimi bir ayna sayılabilir."
- ✓ Tarihî bir olay, hem tarih hem de edebiyatta konu olarak ele alınabilir. Tarih, olayları neden ve sonuçlarıyla irdeler; edebiyat ise olayların arka planında yaşananları yorumlar. Örneğin Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecini araştıran bir tarihçi o dönemde gerçekleşen diğer olaylar ile bağlantı kurar; o döneme ait eserleri, belgeleri inceler. Edebiyatçı ise tarih biliminin elde ettiği bu verilerden yararlanarak bambaşka, kurmaca bir evren ortaya koyar. Gerçek olay ve kişileri yeniden yorumlayarak karakterize eder, anlatır.
- ✓ **Edebiyat tarihi**, edebî eserlerle o eserleri yaratanları sosyal çevresi ile beraber inceleyen bilim dalıdır. Böylece geçmiş dönemlerde yaşayan atalarımızın duygu, düşünce ve sanat anlayışları hakkında bize nesnel bilgiler aktarır.
- ✓ Buradan hareketle şunları söyleyebiliriz: Edebiyat tarihten yararlandığı gibi tarih de edebiyattan yararlanır. Tarihî gerçeklik, edebî metinlerde yeniden yorumlanarak okurun zevkine sunulur.

EDEBİYAT	TARİH
Sanat dalıdır.	Bilim dalıdır.
Özneldir.	Nesneldir.
Kurmacadır, hayale dayanır.	Kaynağı gerçeklerdir.
Estetik zevk verme amacı taşır.	Tarihî gerçekleri, belgelere dayanarak gelecek nesillere aktarma amacı taşır.

2. Video Konu Anlatımı

Edebiyat - Din İlişkisi

Dinî hayat, edebî dönemleri belirleyen etkenlerden biridir. Edebiyatın dinî hayata, dinî hayatın da edebiyata ve dile etkisi çok açıktır. "Güzel sanatların başlangıcı hakkında araştırmalar yapan bilim insanları, estetik zevkin ortaya çıkışını ve gelişimini araştıran uzmanlar, musikinin, raksın, şiir ve edebiyatın kökeninin din olduğu kanaatine sahiptirler." Fuat Köprülü'nün bu sözünden hareketle sanatın ilk örneklerinin dinî ayinlerde ortaya çıktığı söylenebilir. Buna göre edebiyat ve din arasında sıkı bir ilişkiden söz etmemiz mümkündür. Edebiyat ile din arasındaki ilişkiyi şöyle açıklayabiliriz:

- ✓ Edebiyatın türlerinden tiyatro ve şiirin ilk örnekleri dinî ayinlerde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Türk şiirinin, "sığır", "şölen" ve "yuğ" adlarıyla bilinen ayinlerde şamanlarca söylenen ilk örneklerden geliştiği bilinmektedir.
- ✓ Edebiyat, dine paralel olarak gelişmiş, başlangıçta dinî törenlerde söylenen dua ve ilahilerle sınırlı iken zamanla dünyevi (maddi) alana doğru yayılmıştır.
- ✓ Toplumun dinî yaşantısı, inançla ilgili ritüelleri edebî eserlere konu olmuştur.
- ✓ Toplumun mensup olduğu din, edebî eserlerin dili ve konusunu etkilemiştir.

Bunlardan hareketle edebiyat ile din arasında karşılıklı bir etkileşim olduğunu açıkça görebiliriz.

SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHİ

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehâbetli sabah oldu Süleymâniye'de
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir,
Duyulan gökte kanat, yerde ayak sesleridir.

Yahya Kemal BEYATLI

Destek Noktası

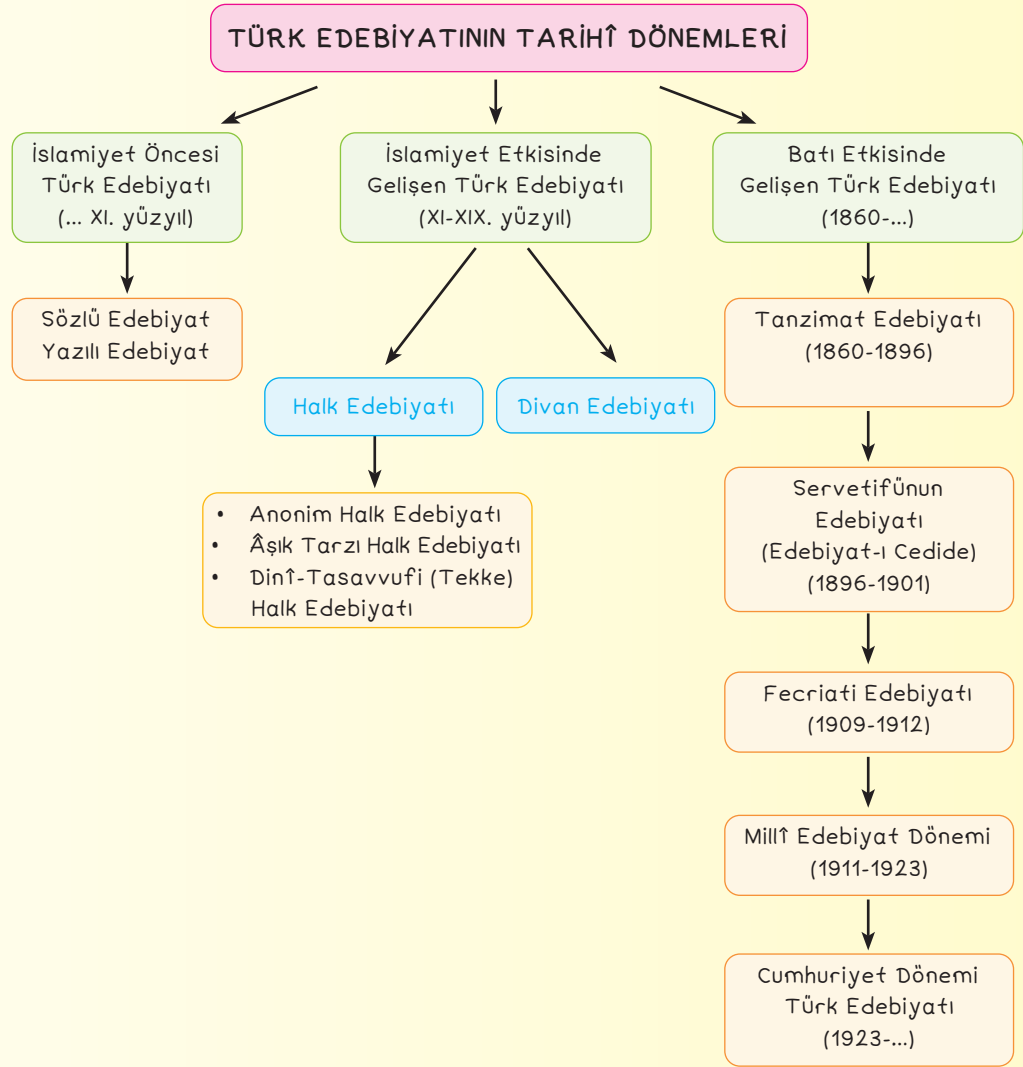
Eski Türkler, 11. yüzyıla kadar Gök Tanrı inancına mensup oldukları için başlangıçtan 11. yüzyıla kadar geçen dönem edebiyat tarihçileri tarafından "İslamiyet öncesi Türk edebiyatı" olarak adlandırılmıştır. İslamiyet'in kabul edildiği 11. yüzyıldan itibaren de "İslamiyet etkisindeki Türk Edebiyatı" olarak adlandırılan dönem başlamıştır. Bu dönem Türk toplumunun her yönden Batı'ya açıldığı 19. yüzyıla kadar sürmüştür.

3. Video Konu Anlatımı

TÜRK EDEBİYATININ TARİHİ DÖNEMLERİ

Temelleri çok eski zamanlara dayanan Türk edebiyatı, Türklerin tarih boyunca içinde yer aldıkları değişik kültür çevreleri ve buna bağlı olarak dil anlayışındaki değişiklikler, kültürel farklılaşma, dinî ve sosyal hayattaki değişiklikler dikkate alınarak Fuat Köprülü tarafından üç ana döneme ayrılmıştır: Bu üç dönemi ve alt dönemlerini bir tabloda şöyle gösterebiliriz:

Destek Noktası

Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında

- Dil anlayışı
- Dinî hayat
- Kültürel farklılaşma
- Sanat anlayışı
- Coğrafya değişikliği
- Lehçe ve şive ayrılıkları etkili olmuştur.

1. İslâmiyet'in Kabulünden Önceki Türk Edebiyatı

Türk edebiyatının, başlangıcı kesin tarihlerle belirlenemeyen fakat X. yüzyıla kadar sürdüğü bilinen dönemdir. Orta Asya coğrafyasında, varlığı belgelerle kanıtlanan ilk ve en eski dönemdir. Bu dönem, sözlü ve yazılı edebiyat olmak üzere iki koldan gelişmiştir.

a) Sözlü Edebiyat

- ✓ Sözlü olarak yayılan ürünlerin oluşturduğu edebiyattır.
- ✓ Çeşitli Türk boylarında şaman, baksı, kam, oyun, ozan adı verilen sanatçılar tarafından söylenen şiirlerle oluşmuştur.
- ✓ Kopuz eşliğinde ezgiyle söylenir.
- ✓ Sığır (sürek avı), şölen (eğlence), yuğ (yas) gibi törenlerde ortaya çıkmıştır.
- ✓ Göçebe yaşam tarzının etkileri görülür.
- ✓ Koşuk, sagu, sav ve destanlar dönemin edebî ürünleridir.
- ✓ Dil, yabancı etkilerden uzak, sade Türkçedir.
- ✓ Hece ölçüsü ve dördlük nazım birimi kullanılmıştır.

SAGU

Könglüm için örtedî
Yatmış başig kartadı
Keçmiş ödük irtedi
Tün kün geçip irtelür.

Günümüz Türkçesi

Ölümü gönlümü yaktı
Yetmiş yaş yaşlandırdı
Gönlüm geçmişi arıyor
Gece gündüz aranıyor.

b) Yazılı Edebiyat

- ✓ 8. yüzyılda Orhun Yazıtları'nın dikilmesiyle başlayan dönemdir.
- ✓ Kök Türk ve Uygur olmak üzere iki dönemde incelenir.

► Destek Sorusu 1

- I. Halk edebiyatı
- II. Divan edebiyatı
- III. Yazılı edebiyat
- IV. Servetifünun edebiyatı
- V. Tekke edebiyatı

Numaralanmış geleneklerden hangileri Türk edebiyatının aynı dönemi içinde yer almaktadır?

► Çözüm 1

- ✓ İslam uygarlığı etkisinde verilen ilk eserler Karahanlılar Dönemi'nde verilmiştir.
- ✓ Bu dönem "Geçiş Dönemi" olarak da bilinmektedir.
- ✓ İslamiyet'in etkisiyle oluşan ilk eserler ve yazarları şunlardır:
 - Kutadgu Bilig -Yusuf Has Hacip
 - Divanü Lügati't Türk - Kaşgarlı Mahmut
 - Atabetü'l - Hakâyık - Edip Ahmet Yüknekî
 - Divan-ı Hikmet - Ahmet Yesevî

İslami dönem Türk edebiyatı, halk edebiyatı ve divan edebiyatı olmak üzere iki koldan gelişmiştir:

HALK EDEBİYATI	DİVAN EDEBİYATI
Daha çok halk arasından yetişmiş sanatçılarca oluşturulmuştur.	Daha çok medrese öğrenimi görmüş, eğitilmiş sanatçılarca oluşturulmuştur.
Dil, halkın kullandığı sade Türkçedir.	Dil, Arapça-Farsça kelime ve tamlamalarla yüklü, ağır, sanatlıdır.
Ölçü, millî ölçümüz olan hece ölçüsüdür. En çok 7'li, 8'li, 11'li kalıplar kullanılmıştır.	Ölçü, aruz ölçüsüdür. Aruzun değişik kalıpları kullanılmıştır.
Halk edebiyatı gözleme dayalıdır. Benzetmeler somut kavramlardan yararlanılarak yapılır. Somut bir edebiyattır.	Soyut bir edebiyattır; anlatılan değil, anlatış biçimi ön plandadır. Mazmunlara ve söz sanatlarına sıkça yer verilir.
Nazım birimi dördlüktür.	Nazım birimi genellikle beyittir ve cümle beyitte tamamlanır. Bent ve dördlükler de kullanılmıştır.
Şiirler hazırlıksız söylenildiğinden daha çok yarım kafiye ve redif kullanılmıştır.	Şiirlerde genellikle tam ve zengin uyak kullanılmıştır.
Kendi içinde üçe ayrılır: <ul style="list-style-type: none"> • Dinî-tasavvufi edebiyat • Anonim halk edebiyatı • Âşık edebiyatı 	İslami kültüre dayalı bir edebiyattır, tek kolda ilerler.

Halk edebiyatı örneği:

Gene bahar oldu açıldı güller
Figana başladı gene bülbüller
Başka bir hâl olup açtı sümbüller
Âşıkların del'olduğu zamandır

Karacaoğlan

Divan edebiyatı örneği:

Ben bu gün bir nevbahâr-î hüsn ü ân seyr-eyledim
Tarf-ı destârında sümbül gîbi mûlar vâ-idi

Nedim

Günümüz Türkçesi: Ben bugün, bir güzellik ve cazibe baharı seyrettim ki saçları, tülbindenin kenarından sümbül gibi sarkmıştı.

5. Video Konu Anlatımı

3. Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı

Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatı, Tanzimat'la birlikte gelen değişikliklerin etkisiyle XIX. yüzyılda başlayıp günümüze kadar devam eden bir edebî dönemdir.

- ✓ Toplum hayatındaki değişiklikler 1860'tan sonra edebiyatı da etkilemiştir.
- ✓ Tercüman-ı Ahval başta olmak üzere gazeteler, Batı edebiyatından yapılan çeviriler, uyarlamalar, Türk edebiyatının yüzünü Batı'ya döndürmüştür.
- ✓ Bu edebî dönem; Tanzimat edebiyatı, Servetifünûn edebiyatı, Fecriatî edebiyatı, millî edebiyat ve Cumhuriyet Dönemi edebiyatı olmak üzere beş ana döneme ayrılır.

A. Tanzimat Dönemi Edebiyatı

a) Tanzimat I. Dönem'in Genel Özellikleri (1860-1876)

- ✓ İbrahim Şinasi ve Agâh Efendi'nin 1860 yılında çıkardıkları Tercüman-ı Ahvâl ile başlayıp 1876'da II. Abdülhamit'in tahta geçişi ve Kanuni Esasi'nin ilanına kadarki süreci kapsar.
- ✓ Halkı, bilinçlendirme amaçlandığı için eserlerde "sanat toplum içindir" düşüncesi hakimdir.
- ✓ Hürriyet, vatan, özgürlük gibi kavramlar ilk defa edebiyatımıza girmiş; yanlış Batılılaşma, kölelik, görücü usulü evliliğin olumsuzlukları gibi sosyal temalar işlenmiştir.
- ✓ Roman, hikâye, deneme, eleştiri, makale gibi Batılı türlerde ilk ürünler verilmiş; "ilkler dönemi" olarak anılmıştır.
- ✓ Dilde sadeleşme savunulmuş ancak hayata geçirilememiştir.
- ✓ Aruz ölçüsü kullanılmaya devam edilmiş, az da olsa heceyle şiirler yazılmıştır.
- ✓ Sanatçılar klasisizm ve romantizm akımlarından etkilenmiştir.
- ✓ Sanatçılar olay akışını keserek okuyucuya bilgi vermeye çalışmış, bu da eserleri teknik açıdan kusurlu hâle getirmiştir.
- ✓ Namık Kemal, Şinasi, Şemsettin Sami, Ahmet Mithat Efendi ve Ziya Paşa dönemin önde gelen sanatçılarıdır.

b) Tanzimat II. Dönem'in Genel Özellikleri (1876-1896)

- ✓ "Güzel olan her şey şiirin konusudur." anlayışla konu alanı genişlese de baskıcı (istibdat) yönetimin etkisiyle sosyal konular yerini bireysel temalara (aşk, ölüm, metafizik vb.) bırakmıştır.
- ✓ "Sanat sanat içindir" ilkesiyle hareket edilmiş, I. döneme göre daha ağır bir dil kullanılmıştır.
- ✓ Batılı nazım şekilleriyle şiir denemeleri yapılmış, divan nazım şekilleri terk edilmeye başlanmıştır.
- ✓ Divan edebiyatının etkisi giderek azalmıştır.
- ✓ Şiirde romantizm, roman ve hikâyede realizm ve natüralizm akımları etkili olmuştur.
- ✓ Güçlü gözlem ve betimlemeler yapılmış, Batılı tekniğe uygun eserler verilmiştir.

- ✓ Rezaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit Tarhan, Sami Paşazade Sezai, Muallim Naci ve Nabizade Nazım dönemin sanatçılarıdır.

B. Servetifünun Edebiyatı (Edebiyatı Cedide) (1896-1901)

- ✓ Baskıcı yönetimin etkisiyle toplumsal konular yerine aşk, tabiat, aile, gerçeklerden kaçış, hayal kırıklıkları, gündelik yaşam gibi bireysel temalar işlenmiştir.
- ✓ Hayal-gerçek çatışması yaşanmış ve gerçekler hayallere sığınarak anlatılmıştır. "Sanat için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
- ✓ Seçkin, aydın zümreye hitap eden salon edebiyatı oluşturulmuştur.
- ✓ Şiirde parnasizm ve sembolizm, roman ve hikâyede realizm ve natüralizm akımlarından etkilenilmiştir.
- ✓ Batı edebiyatı özellikle de Fransız edebiyatı örnek alınmıştır.
- ✓ Şekil ve içerik olarak Batılı tarzda başarılı ürünler oluşturulmuştur.
- ✓ Arapça ve Farsça sözlüklerdeki unutulmuş güzel söyleyişli kelimelerden yeni tamlamalar oluşturularak dil ağır ve anlaşılmaz bir hâle getirilmiştir.
- ✓ Türkçenin cümle yapısı bozularak Fransız cümle yapısı ile cümle oluşturulmuştur.
- ✓ Devrik cümleler ve eksilteli cümlelerle farklı kipler kullanılmıştır.

C. Fecriati Edebiyatı (1909-1912)

- ✓ Edebiyatımızda bildiri (beyanname/manifesto) yayımlayarak kurulan ilk edebî topluluktur.
- ✓ "Sanat şahsi (kişisel) ve muhteremdir." görüşü benimsenerek aşk, tabiat gibi bireysel konular işlenmiştir.
- ✓ Şiirler aruz ölçüsüyle ağır, süslü bir dille yazılmıştır.
- ✓ Edebiyatın, sanatın ilerlemesi ve gelişmesi için Batı edebiyatındaki edebî topluluklar yakından takip edilerek yabancı eserlerin çeviri yoluyla Türkçeye kazandırılması hedeflenmiştir.
- ✓ Millî Edebiyat Dönemi'nin başlaması ve bazı Fecriaticilerin millî edebiyat akımı içinde yer almasıyla topluluk kısa sürede dağılmıştır.
- ✓ Bu topluluk dağıldıktan sonra Ahmet Haşim, Fecriati geleneğini sürdüren tek sanatçı olmuştur.

6. Video Konu Anlatımı

D. Millî Edebiyat Dönemi (1911-1923)

- ✓ Genç Kalemler dergisinde 1911 yılında yayımlanan "Yeni Lisan Makalesi" ile başlayan ve Cumhuriyet'in ilanına kadar süren edebiyat dönemidir.
- ✓ Tarihî ve günlük olaylar, Kurtuluş Savaşı, milliyetçilik düşüncesi ve bireysel konular ele alınmıştır.
- ✓ Toplum için sanat anlayışı benimsenmiş, halkın anlayacağı bir dil kullanılmıştır.
- ✓ Şiirde halk edebiyatı geleneğinin özellikleri benimsenmiş, dörtlük nazım birimi ve hece ölçüsü tercih edilmiştir.
- ✓ Yazı diliyle konuşma dili arasındaki fark ortadan kaldırılmış ve yazı dilinde İstanbul ağzı esas alınmıştır.

Öğretmenimin Notu

- ✓ Duygudan ziyade fikir ön plandadır.
- ✓ Hikâyeler, genellikle Maupassant (olay hikâyeciliği) tarzında yazılmıştır.
- ✓ Teknik yönden başarılı romanlar yazılmıştır.
- ✓ Arapça, Farsça kelimelerin Türkçe karşılıkları kullanılmış, karşılığı olmayan kelimeler ise Türkçedeki telaffuz ve gramer özelliklerine göre yazılmıştır.
- ✓ Millî edebiyat romanlarında realizm ve natüralizm akımlarından etkilenilmiştir.
- ✓ Bu dönemde tamamen Batılı bir tiyatro anlayışının temelleri atılmaya başlanmıştır.

E. Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı (1923-...)

- ✓ 1923'te Cumhuriyet'in kurulması ile başlayan ve günümüzde de devam eden edebî dönemdir.
- ✓ İstanbul Türkçesi esas alınmış ve millî edebiyatta başlayan dilde sadeleşme fikri sürdürülerek yazı dili ile konuşma dili arasındaki ayırım giderilmiştir.
- ✓ Aruz ölçüsünün yerini hece ölçüsü ve serbest ölçü almıştır.
- ✓ Edebiyat bu dönemde toplumcu bir özellik kazanmış, gerçekçi bir anlayış benimsenmiştir.
- ✓ Eserlerde de günlük konuşma dili kullanılmıştır.
- ✓ Şiir, roman, hikâyeye, tiyatro ve öğretici metin türlerinde önemli gelişmeler olmuş, dünya çapında sanatçılar yetişmiştir.
- ✓ Yazılan eserlerde mekân olarak İstanbul'un yanında, Anadolu'ya yönelik başlamıştır.
- ✓ Yazarlar İstanbul'la sınırlı kalmamış, Anadolu'dan da başarılı yazarlar çıkmıştır.
- ✓ Eserlerde Anadolu insanının yaşayışı, Atatürk ilke ve inkılapları, Kurtuluş Savaşı'nın oluşturduğu birlik, vatan, millet sevgisi işlenmiştir.
- ✓ Bu dönemde farklı sanat görüşlerini benimseyen edebî anlayışlar ve topluluklar ortaya çıkmıştır.

► Destek Sorusu 2

- Batı etkisinde gelişen Türk edebiyatının ilk dönemiI.... edebiyatıdır.
- Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarla yüklü ağır ve sanatlı bir dili olan divan edebiyatındaII.... ölçüsü kullanılır.
- İslamiyet öncesi Türk edebiyatı sözlü dönem ürünleri arasındaIII....,IV.... veV.... vardır.
-VI.... Dönemi yazıtları; Bilge Tonyukuk, Kök Tigin ve Bilge Kagan olmak üzere üç ana yazıttan oluşur.

Numaralanmış boşlukları uygun sözcüklerle tamamlayınız.

► Çözüm 2

- I.
- II.
- III.
- IV.
- V.
- VI.

1. I. Metin

Bilge böğü yunçıdı
Ajun anı yançıdı
Erdem eti tınçıdı
Yerke tegip sūrtūlūr

II. Metin

Namaz rūze tevbe Ūzre barganlarga
Hak yolga kirip kadem koyganlarga
Uş bu tevbe birle anda barganlarga
Yarlıkanmış kullar birle sohbeti bar

Bu iki metni karşılaştırdığımızda ikinci metnin içerik değişikliğinde aşağıdaki faktörlerin hangisinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Sosyal değişim
- B) Tarihî faktörler
- C) Din değişimi
- D) Siyasi değişim
- E) Coğrafi faktörler

2. İslamiyet'in mistik yönünü de en iyi Türkler işlemişler, onu bir barış ve sevgi yolu hâline getirmişlerdir. Anadolu'da kurulan Mevlevilik ve Bektaşilik, asırlarca insanlara sevgi ve barışı telkin etmiştir. Türklerin bin yıl, en ince teferruatına kadar işledikleri, ruhlarına sindirdikleri, mimarilerinde, şiirlerinde, musikilerinde ilham kaynağı hâline getirdikleri İslamiyet'i de Türk kültür hazineleri arasında saymamız gayet tabiidir.

Aşağıdaki eserlerden hangisi bu parçanın kapsamı içinde yer almaz?

- A) Kutadgu Bilig
- B) Mantıku't - Tayr
- C) Sekiz Yüknec
- D) Divan-ı Hikmet
- E) Atabetü'l Hakayık

3. Yağı otın öçürgen

Toydın anı köçürgen
İşler Ūzüp keçürgen
Teğdi okı öldürü

(Ölüm onu yere yıkarak bastırdı/Düşman ateşini söndüren/düşmanları karargâhlarından çıkartıp) göç ettiren/feleğin oku ona isabet etti ve öldürdü)

Bu dörtlülüğü ait olduğu dönemin özellikleriyle ilişkilendirdiğimizde aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Eski Türkçenin özelliklerini taşımaktadır.
- B) Konusu doğadan alınmıştır.
- C) Hece ölçüsü ile söylenmiştir.
- D) Yarım kafiye kullanılmıştır.
- E) Dil yabancı etkilerden uzaktır.

4. Aşyan-i mürg-i dil zūlf-i perişanındadır

Kanda olsam ey peri gönüm senin yanındadır

Aşk derdiyle hoşem el çek ilacımdan tabib
Kılma derman kim helakim zehri dermanındadır

Çekme damen naz edip Ūftadelerden vehm kıl
Göklere açılmasın eller ki damanındadır

Bes ki hicranındadır hasiyyet-i kat'-i hayat
Ol hayat ehline hayranem ki hicranındadır

Ey Fuzuli şem'-veş mutlak açılmaz yanmadan
Tablar kim sūnbül rişte-i canındadır

B biçim ve içerik özellikleri dikkate alındığında bu parçanın aşağıdakilerin hangisine ait olduğu söylenebilir?

- A) Tanzimat edebiyatı
- B) Servetifünun edebiyatı
- C) Fecriyatı edebiyatı
- D) Divan edebiyatı
- E) Millî edebiyat

Konu Tekrar Testi

5. Budist Uygurlardan kalan Buda'nın başından geçen olayları anlatan hikâyeler, daha çok Budizm'i kabul eden topluluklara dinî coşku vermek için yazılmıştır. Cemaat toplantılarında rahiplerin halka okuduğu bu hikâyeler, çoğu zaman sutralar (Buda'nın vaazları) içine yerleştirilmiştir. Özellikle Budist Uygur edebiyatı hem manzum hem de düzyazı şeklinde düzenlenmiş zengin sayılabilecek bir külliyata sahiptir. Hikâyelerde anlatım son derece açık ve canlıdır. Budist Uygur edebiyatı içinde tövbe duaları da vardır. Bunlar, Budizm'e inanan halkın işlediği günahlardan arınması için hazırlanmış metinlerdir.

Bu parçadan yola çıkılarak metnin kurgulanmasında yazarın hangi kaynaktan yararlandığı ileri sürülebilir?

- A) Coğrafya B) Sosyoloji C) Din
D) Psikoloji E) Felsefe

6. Tarihî şahsiyetlerin tarihte üstlendikleri rolün dışında yaşantılarına ait örneklerin belli bir olay örgüsü içinde anlatımı edebiyat biliminin, edebiyatçıların, roman ve hikâye sanatının işleri arasında yer alır. Edebî eserin tarih öğretmek gibi bir işlevi olmasa da tarih ilmini anlama ve sevdirmeye yolunda etkin bir rolü vardır. Bu bağlamda tarihçinin yazdıklarıyla sunulan bir tarihî olay veya şahsiyet, edebiyat ve edebî mahsuller vasıtasıyla ilgi alanı hâline getirilebilir. Örneğin ---

Bu metin aşağıdaki ifadelerden hangisiyle sürdürülemez?

- A) Miḥat Cemal Kuntay'ın Üç İstanbul 'u
B) Kemal Tahir'in Esir Şehrin İnsanları
C) Tarık Buğra'nın Osmanlık'ı
D) Halide Edip Adıvar'ın Ateşten Gömlek'i
E) Halit Ziya'nın Mai ve Siyah'ı

Metnin orijinali	Günümüz Türkçesi
Öpkem kelip ogradım	Öfkelenip dışarı çıktım
Arslanlayu kökredim	Arslan gibi kükredim
Alplar başın togradım	Yiğitler başını doğradım
Emdi meni kim tutar	Şimdi beni kim tutabilir.

Bu dörtlüğü alındığı dönemin özellikleriyle ilişkilendirdiğimizde aşağıdakilerin hangisi söylenemez?

- A) Eski Türkçenin özelliklerini taşımaktadır.
B) Konusu epik özellikler taşımaktadır.
C) Hece ölçüsü ile yazılmıştır.
D) Genellikle yarım kafiye kullanılmıştır.
E) Dil yabancı etkilere açıktır.

8. Yağmurun loş gölgeleri içinde, koca kavuğu ve uzun boyuyla Sokullu'nun, elleri önünde bağlı, gözleri yerde, yavaş yavaş saltanat arabasına yaklaştığı görüldü. Haberciler açılarak yol veriyordu. Arkasından üç tuğlu vezirler de geliyordu. Kavuğundan sızan sular solgun yüzüne, sarı sakalına akıyordu.

Bu parçadan yola çıkılarak metnin kurgulanmasında yazarın hangi kaynaktan yararlandığı ileri sürülebilir?

- A) Coğrafya
B) Sosyoloji
C) Tarih
D) Psikoloji
E) Felsefe

9. Aşağıdakilerden hangisinde edebiyat tarih ilişkisinden bahsedilebilir?

- A) Eğer benim ile gitmek dilersen
Eğlen güzel yaz olsun da gidelim
Bizim iller kıraçlıdır aşılmaz
Yollar çamur kurusun da gidelim
- B) Dertli Kerem eder firkatim kati
Keskindir kılıcı, yürüktür atı
Ol işevî ben Muhammet ümmeti
Hak dinine dönmez ise ne çâre
- C) Çukurova bayramlığın giyerken
Çıplaklığın üzerinden soyarken
Şubat ayı kış yelini kovarken
Cennet demek sana yakışır dağlar
- D) Bağdat'ın kapısın Genç Osman açtı
Düşmanın cümlesi önünden kaçtı
Kelle koltuğunda üç gün savaştı
Allah Allah deyip geçer Genç Osman
- E) Adalet kalmadı hep zulüm doldu
Geçti şu baharın gülleri soldu
Dünyanın gidişi acayip oldu
Koyun belli değil, kurt belli değil

10. Kök Türk Dönemi ile ilgili aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışı vardır?

- A) Dil yabancı etkilerden uzak arı bir Türkçedir.
- B) Türk edebiyatının ilk yazılı ürünleri bu dönemde verilmiştir.
- C) Gök Tanrı inancının etkisi bu dönemin eserlerinde görülür.
- D) Altun Yaruk, İrk Bitig bu dönemin en önemli eserleridir.
- E) Dönemin edebî ürünleri "Bengü Taşlar" adıyla anılmaktadır.

11. Anılar defterinde gül yaprağı

Gibi unutuldum kurudum

Başıma düşmüş sevda ağı

Bir başıma tenhalarda kahroldum

Sen kim bilir, rüzgârlı eteklerinle

Kim bilir hangi iklimdesin, ben

Sensiz bu sessizlikle

Deli gibiyim sensiz

Bu sessizlikle

Ayrılıkla başım belada

Gözlerini çevir gözlerime

Yoksa sensiz bu sessizlikle

Deliler gibiyim

Sensiz bu sessizlikle

Biçim ve içerik özellikleri incelendiğinde bu dizelerin Batı etkisinde gelişen dönemlerin hangisinin özelliklerini taşıdığı söylenebilir?

- A) Tanzimat edebiyatı
- B) Servetifünun edebiyatı
- C) Cumhuriyet edebiyatı
- D) Milli edebiyat
- E) Fecriati edebiyatı

12. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının Batı etkisinde gelişen dönemlerinden biri değildir?

- A) Tanzimat edebiyatı
- B) Millî edebiyat
- C) Âşık edebiyatı
- D) Servetifünun edebiyatı
- E) Cumhuriyet edebiyatı

Hafta Sonu Ödevi

1. İslamiyet öncesi sözlü edebiyat ile ilgili aşağıdakilerin hangisinde verilen bilgi yanlıştır?

- A) Dörtlükler ve hece ölçüsüyle söylenen ürünlerde doğa, ölüm ve yiğitlik gibi konular işlenmiştir.
- B) Atlı göçebe kültürünün izleri görülen ürünlerde genellikle yarım kafiye ve redif kullanılmıştır.
- C) Bu dönemde aruz vezni, mesnevi nazım biçimi az da olsa Arapça ve Farsça sözcükler Türk edebiyatına girmiştir.
- D) Sözlü edebiyat ürünleri koşuk, sagu, sav ve destandır. Bunlar günlük yaşamdan izler taşıyan, halkın konuştuğu dille söylenen ürünlerdir.
- E) Sözlü edebiyat ürünleri şölen, sığır, ve yağ törenlerinde şaman, kam, baksı, ozan gibi adlar verilen kişilerce kopuz eşliğinde söylenmiştir.

2. Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur
Sinem, özüm ateş ile doludur
İnsan olan vatanının kuludur
Türk evladı evde durmaz, giderim.

Bu topraklar ecdadımın ocağı
Evim köyüm hep bu yurdun bucağı
İşte vatan! İşte Tanrı kucağı!
Ata yurdun evlat bulmaz, giderim.

Bu dizeler konusu ve üslubuna göre aşağıdaki dönemlerden hangisine ait olabilir?

- A) Cumhuriyet Dönemi
- B) Servetifünun Dönemi
- C) Tanzimat Dönemi
- D) Millî Edebiyat Dönemi
- E) Fecriati Dönemi

3. I. Türk edebiyatında 1860'tan bu yana devam eden Doğu - Batı mücadelesinde Batı edebiyatı yönünden zaferle sonuçlanan safhadır.
- II. Türk edebiyatının bu devrine Servetifünun Dönemi denmesinin nedeni bu hareketin Servetifünun dergisi etrafında şekillenmesidir.
- III. Servetifünun edebiyatı halktan kopuk olup aydın bir tabakaya seslenmiştir.
- IV. "Edebiyatıcedide" adı aslında Tanzimat ile başlayan sürece verilen isimdir. Bu harekete ad olması ise hareketin bu terimi benimsemesi ve sıkça kullanması nedeniyle.
- V. Servetifünun edebiyatının oluşumuna Hasan Asaf adlı bir gencin Servetifünun dergisinde yayımlanan şiirinde geçen "abes/muktebes" sözcükleri damgasını vurmuştur.

Servetifünun Edebiyatı ile ilgili olarak yukarıda verilen numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

4. İslamiyet'in kabulünden önceki Türk edebiyatı ile ilgili aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Şiirler; sığır, yağ, şölen adı verilen törenlerde söylenmiştir.
- B) Şairlere ozan, kam, baksı, şaman gibi adlar verilmiştir.
- C) Şiirler bağlamaya benzeyen ve bir tür müzik aleti olan kopuz eşliğinde söylenmiştir.
- D) Destan, sagu, koşuk adı verilen şiirler şairler tarafından doğaçlama söylenmiştir.
- E) Aruzun yanında millî ölçümüz olan hece ölçüsü de kullanılmıştır.

5. 1911’de Selânik’te Ömer Seyfettin ve Ali Canip Yöntem’in çıkardıkları Genç Kalemler dergisi milliyetçilik akımını savunan sanatçıları etrafında toplamıştır. Ziya Gökalp’in de katılmasıyla gelişimini sürdürmüştür. Bu derginin ilk sayısında Ömer Seyfettin “Yeni Lisan” başlıklı imzasız bir makale yazar. Millî bir dil anlayışının gerekliliği ve dilde sadeleşme fikrini içeren buna benzer yazılar aynı başlıkta çıkmaya devam eder.

Bu parçada anlatılanlar aşağıdakilerden hangisinin başlangıcı olarak kabul edilir?

- A) Divan edebiyatı
- B) Tanzimat edebiyatı
- C) Halk edebiyatı
- D) Cumhuriyet edebiyatı
- E) Millî edebiyat

6. Aşağıdaki metinlerin dil ve üslup özellikleri incelendiğinde hangisinin farklı bir edebî dönemin niteliklerini taşıdığı söylenebilir?

- A) Açıldı bâğçe-i reng ü bûda bâr-ı bahâr
Pür etti gülşeni hep tuhfe-i diyâr-ı bahâr
- B) Karadutum, çatal karam, çingenem
Nar tanem, nur tanem, bir tanem
- C) ÇÜ gördüm nakş-ı erjeng oldı sahra
Edüp bir nice rengîn şi’r peyda
- D) Cihan-ârâ cihan içredir ârâyı bilmezler
Ol mahiler ki derya içredir deryâyı bilmezler
- E) Bu şehri-i İstanbul ki bî mislû behâdir
Hurşid-i cihan tâb ile tartılsa sezâdir

7. Batı’dan gelen roman, hikâye, tiyatro, eleştiri, makale gibi türler ilk kez bu dönemde Türk edebiyatında verilmeye başlanmıştır. Fransız ihtilali’nin etkisiyle tüm dünyada etkisini gösteren vatan, millet, adalet, eşitlik, hürriyet gibi kavramlar bu dönem Türk edebiyatında sıkça yer almıştır. Devrin siyasal ortamından dolayı iki döneme ayrılmıştır. I. dönem sanatçıları toplum için sanat, II. dönem sanatçıları sanat için sanat anlayışını esas almıştır.

Parçada özellikleri verilen edebiyat dönemi, aşağıdakilerden hangisi olabilir?

- A) Fecriati Dönemi
- B) Milli Edebiyat Dönemi
- C) Tanzimat Dönemi
- D) Cumhuriyet Dönemi
- E) Servetifünun Dönemi

8. Fuzulî “Su Kasidesi” adlı eserinde Hz. Peygambere karşı derin sevgisini övgülerle ortaya koymuş ona olan bağlılığını su benzetmesi üzerinden yapmıştır.

Bu parçadan anlatılanlardan hareketle aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Tarihî olaylar edebî eserlerde ele alınabilir.
- B) Divan edebiyatı sanatçıları çok kapalı, süslü bir dil kullanmıştır.
- C) Su Türk edebiyatının en önemli temalarından biridir.
- D) Dinî hayat ve inanç ile edebiyat arasındaki ilişki sanat eserlerine yansımıştır.
- E) Divan şairlerinin pek çoğu ilk zamanlarında Arap edebiyatını örnek almıştır.